

Lektionsplanering

Årskurs: 7-9

Ämne: Svenska

Tema: Etiska dilemman och mänskliga rättigheter genom litteratur

Koppling till styrdokument

Centralt innehåll

Skönlitteratur och andra texter från olika tider och kulturer. Litteraturens spegling av samhällsfrågor och människors val i svåra situationer.

Människors handlingar i historiska och fiktiva situationer och deras konsekvenser.

Betygskriterium (E)

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som till viss del utvecklar samtalen och diskussionerna. Eleven för enkla resonemang om innehållet i olika texter. [Lgr22, Svenska, Åk. 7-9]

Eleven skriver olika slags texter med viss språklig variation, i huvudsak fungerande struktur och innehåll samt viss anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. [Lgr22, Svenska, Åk. 7-9]

Lärarledda instruktioner

1. Introduktion till novellen "Den sista vägen" (10 min)

- Läs upp en kort sammanfattning av novellen.
- Diskutera med eleverna den historiska bakgrunden till novellen och tidsperioden (andra världskriget).
- Presentera temat för lektionen: Etiska dilemman och mänskliga rättigheter.
- Ställ frågor till eleverna för att väcka tankar om vad de skulle göra i en sådan situation.

2. Diskussion om valet som familjen måste fatta (15 min)

- Läs valda delar av novellen högt i klassen.
- Diskutera de etiska dilemman som presenteras i novellen.
- Reflektera över hur det skulle kännas att vara i familjens situation.
- Jämför med andra etiska dilemman från historia eller nutid.

3. Djupgående textanalys (15 min)

- Gå igenom novellens struktur och sätt att framställa konflikten.
- Titta på karaktärerna och deras olika perspektiv på situationen.

- Diskutera författarens sätt att skapa spänning och känsla genom texten.
- Fokusera på hur författaren skildrar mänskliga känslor i en extrem situation.

4. Avslutande reflektion och sammanfattning (10 min)

- Eleverna får skriva en kort reflektion om hur de skulle hantera det etiska dilemma i novellen.
- Samla in svaren och diskutera några av de olika perspektiven som eleverna har lyft fram.
- Summera lektionen och återkoppla till dagens tema.

Ämnesinnehåll

Etiska dilemman i litteratur

Dilemman som presenteras i litteratur ger elever möjlighet att reflektera över rätt och fel i extrema situationer. Här handlar det om att välja vilket liv som ska offras för att rädda andra. Detta är en svår fråga som inte har ett enkelt svar, och det är viktigt att förstå de känslor och beslut som karaktärerna tvingas fatta.

Andra världskriget och dess konsekvenser

För att förstå bakgrunden till novellen måste eleverna förstå den historiska kontexten av andra världskriget och förintelsen. De bör känna till de grymheter som nazisterna utförde och hur människor tvingades fatta omänskliga beslut för att överleva.

Mänskliga rättigheter

Diskussionen om mänskliga rättigheter är central för lektionen, där eleverna får reflektera över hur människor behandlades under andra världskriget och vilka rättigheter som borde skyddas för alla människor, oavsett bakgrund.

Perspektiv på förlust och överlevnad

Novellen ger en inblick i de känslor och tankar som människor hade i svåra och livshotande situationer. Att förstå dessa perspektiv hjälper eleverna att relatera till karaktärerna och de beslut de måste fatta.

Litteraturens roll i att förstå historia

Litteraturen ger oss möjlighet att förstå historiska händelser på ett mer personligt plan, och genom novellen kan eleverna få en djupare förståelse för de individer som levde genom dessa hemska tider.

Ordkollen

Ord	Förklaring	Etymologi
Dilemma	Ett svårt val mellan två eller flera lika önskade alternativ.	Härstammar från grekiska "dilemma", där "di" betyder två och "lemma" betyder proposition.
Deportation	Tvingad förflyttning av människor från ett område, ofta till koncentrationsläger.	Från latinets "deportare", som betyder att föra bort.
Förintelsen	Systematiskt folkmord på judar under andra världskriget.	Från latinets "perire", vilket betyder att förgöra.
Överlevnad	Förmåga att fortsätta leva trots svåra omständigheter.	Från latinets "supervivere", som betyder att leva vidare.

Diskussionsfrågor

- Om du tvingades välja en familjemedlem för deportation, hur skulle du resonera?
- Tror du att det finns rätt eller fel i en sådan situation? Varför eller varför inte?
- Vad kan vi lära oss av denna historia om mänskliga rättigheter idag?

Aktivitet

Eleverna delas in i grupper och får diskutera novellens dilemma. Varje grupp ska välja en medlem som "representerar" en familjemedlem i novellen och argumentera för varför just deras val skulle vara det bästa, utifrån etiska och mänskliga rättigheter. Efter diskussionen presenteras gruppernas argument för klassen och en gemensam reflektion görs.

Exit-ticket

Fråga	Svar
1. Vad är huvudproblemet som familjen står inför?	De måste välja en familjemedlem för deportation för att rädda resten av familjen.
2. Vad innebär "deportation"?	Tvingad förflyttning av människor, ofta till koncentrationsläger.
3. Vad är förintelsen?	Systematiskt folkmord på judar och andra minoriteter under andra världskriget.
4. Hur påverkar den historiska kontexten novellens handling?	Den skapar en extrem situation där moraliska beslut måste fattas under hot om död och lidande.

Fråga	Svar
5. Vad skulle du ha gjort i familjens situation?	Elevernas egna reflektioner om vilka val de skulle göra.
6. Vilken känsla förmedlas av novellen?	En känsla av hopplöshet och svårighet att fatta rätt beslut under extrem press.
7. Hur påverkar författarens val av perspektiv läsarens förståelse?	Perspektivet gör läsaren mer empatisk inför de beslut som karaktärerna måste fatta.
8. Vad betyder etik och moral för dig i relation till novellen?	Elevernas egna reflektioner om etik och moral i extrema situationer.

Hemuppgift

Eleverna ska skriva en kort uppsats (ca 1-2 sidor) där de reflekterar över det etiska dilemma i novellen och kopplar det till sina egna tankar om rätt och fel. Uppgiften ska också innehålla en jämförelse med ett annat historiskt etiskt dilemma eller en nutida situation där människor ställs inför svåra val.

Citat

"In times of war, truth is always the first casualty." – Aeschylus, ca 500 f.Kr.

Detta citat kopplar an till novellen genom att belysa hur krig och konflikter tvingar människor att fatta svåra beslut, ofta på bekostnad av sanningen och mänsklig värdighet.

Tags: [Lektion](#)